

Oskälighetsbedömning efter 180 dagar med anledning av corona

Försäkringskassans ställningstagande

Det kan anses vara oskäligt enligt 27 kap. 48 § socialförsäkringsbalken (SFB) att bedöma den försäkrades arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne i de fall den försäkrades planerade återgång i sitt vanliga arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren förskjuts på grund av den rådande coronapandemin och det medför att särskilda skäl inte finns enligt samma paragraf. Det krävs att förskjutningen beror på störningar i verksamheter som den försäkrade är beroende av för att få vård och rehabilitering.

Bakgrund

Sjukförsäkringen är uppbyggd enligt den s.k. rehabiliteringskedjan. Den innebär att under de första 90 dagarna prövas arbetsförmågan mot den försäkrades vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder honom eller henne (27 kap. 46 § första stycket socialförsäkringsbalken, SFB). Från och med dag 91 ska det vid prövningen även beaktas om den försäkrade kan försörja sig efter omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren (47 §). Från och med dag 181 ska dessutom arbetsförmågan enligt huvudregeln prövas mot ett normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne. Lagstiftaren har dock gjort undantag för fall där det finns särskilda skäl mot det eller om det annars kan anses oskäligt att göra en sådan prövning (48 §). Från och med dag 366 kan en prövning mot ett normalt förekommande arbete eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för den försäkrade skjutas upp endast om det kan anses oskäligt att göra en sådan prövning (49 § första stycket).

Begreppet oskäligt infördes fr.o.m. den 1 januari 2010 efter initiativ från Socialförsäkringsutskottet (bet. 2009/10:SfU13 s. 7 f.). Motivet var att det visat sig finnas fler situationer än de som ryms inom särskilda skäl då det kan vara oskäligt att bedöma den försäkrades arbetsförmåga i förhållande till annat arbete än sådant som finns hos arbetsgivaren eller i det egna företaget. Men tanken var att införandet av begreppet oskäligt inte skulle förändra den restriktivitet som ligger i kravet på särskilda skäl (bet. 2009/10:SfU13 s. 8 f.).

Någon närmare beskrivning av vad som kan vara oskäligt i lagstiftarens mening finns inte i lagtexten. I utskottets betänkande ges dock ett antal exempel på situationer när det kan anses vara oskäligt att pröva arbetsförmågan mot ett normalt förekommande arbete (bet. 2009/10:SfU13). De fem exempel som beskrivs i betänkandet är i huvudsak sådana där den försäkrade har en allvarlig sjukdom, men det kan inte uteslutas att det finns andra situationer där det också skulle kunna vara oskäligt att bedöma arbetsförmågan i förhållande till ett på arbetsmarknaden normalt förekommande arbete.

Utbrottet av det nya coronaviruset kan ge en betydande påverkan på möjligheten för försäkrade att få den vård och rehabilitering som krävs för att de ska kunna återgå i sitt vanliga arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren. Ett exempel är att operationer skjuts upp som skulle kunna leda till att försäkrade återfår arbetsförmåga. Detta innebär också att försäkrade som annars hade kunnat omfattas av de särskilda skälen i 27 kap. 48 § SFB inte gör det. Konsekvensen blir då att deras arbetsförmågan ska bedömas mot normalt förekommande arbete och att de riskerar att förlora sin sjukpenning. Om oskälighetsrekvisitet i 48 § kan tillämpas på denna typ av situation finns varken behandlat i förarbetena eller i praxis. Det behövs ett rättsligt ställningstagande för att rättstillämpningen inom Försäkringskassan ska bli enhetlig.

Överväganden

Oskälighetsrekvisitet infördes i lagen som en slags ventil för att undvika att regelverket skulle ge oönskade effekter för de försäkrade. Fokus vid tillkomsten av bestämmelsen var omständigheter som rör den de försäkrades sjukdom. Undantagsbestämmelsen bör dock rimligen även kunna bli tillämplig vid effekter av en extraordinär situation som påverkar verksamheter som är centrala för att en försäkrad ska kunna återfå arbetsförmåga i sitt vanliga arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren. Att de försäkrades arbetsförmåga ska bedömas mot ett normalt förekommande arbete eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne, trots att de annars hade ansetts ha särskilda skäl enligt 48 § kan anses vara oskäligt. Oskälighetsrekvisitet bedöms därför kunna tillämpas i denna typ av situation. Det kan, förutom vid inställda operationer och annan vård som syftar till att återställa arbetsförmågan i sitt vanliga arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren, även vara aktuellt vid inställda eller uppskjutna rehabiliteringsåtgärder, både medicinska och arbetslivsinriktade.

Oskälighetsrekvisitet ska dock tillämpas restriktivt varför det endast bör tillämpas under den akuta fasen av coronapandemin. Det kan inte heller anses vara oskäligt att bedöma den försäkrades arbetsförmåga mot ett normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne om den försäkrade, oavsett

den aktuella fördröjningen av vård eller rehabilitering, inte hade omfattats av de särskilda skälen i 27 kap. 48 § SFB.

Detta rättsliga ställningstagande gäller till och med den 31 oktober 2020.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

27 kap. 48 och 49 §§ SFB

Bet. 2009/10:SfU13

Michael Erliksson

Jacob Krook

Susanne Widding-Gidlund